

MARKO VEGO

PLOČA SA ĆIRILSKIM NATPISOM I LIKOM Sv. PETRA IZ STONA

Revizija čitanja natpisa

Čitanje ćirilskog natpisa na ploči sa likom sv. Petra iz Stona nije dosada u nauci riješeno, što je već odavno trebalo učiniti. Zato se ukazala potreba za revizijom čitanja toga natpisa jer je on od velike važnosti za našu epigrafiku kao i za druge naučne discipline. Rješenjem njegova čitanja dobićemo čvrst oslonac za utvrđivanje starosti drugih poznatih i nepoznatih najstarijih natpisa s teritorija Humske Zemlje i Travunije, jer su ove dvije oblasti bile bogate srednjovjekovnim natpisima.

Na čitanje natpisa na ploči sa likom sv. Petra iz Stona dvaput se osvrnuo u svojim radovima Vid Vuletić-Vukasović, ali nije postigao željene rezultate, što se vidi po transliteraciji i transkripciji koju je dao. Zato njegovi radovi o tome nemaju nikakve naučne vrijednosti, nego su samo golo obavještenje. On je izmišljao pojedine riječi u natpisu i tako došao do pogrešnih zaključaka o ktitoru crkve sv. Petra i o majstoru spomenika s natpisom. Pri prvom objavljivanju ovoga natpisa Vuletić-Vukasović nije donio fotografiju spomenika, dok je to učinio drugi put. Njegova fotografija spomenika nije upotrebljiva za nauku.¹

Na Vuletićeve radove se osvrnuo Fr. Radić donoseći bolju transkripciju od njegove, ali se ni ona ne može primiti, jer ne odgovara u svim pojedinostima originalu.² Radić je, pobijajući Vuletićevo čitanje, naglasio da su slova natpisa na reljefu sv. Petra T, Ć, Z, O i K slična slovima s natpisa na dovratniku benediktinske crkve sv. Ivana u Poveljima na Braču (s kraja XII ili poč. XIII v.). On je naglasio da su u to vrijeme benediktinci na Braču upotrebljavali ćirilsko pismo.

Radić je u svom radu donio sliku natpisa sa likom sv. Petra, ali ona ne odgovara originalu. Iz fotografije se vidi da je spomenik nevjesto pre-

crtan i da su slova samovoljno izvlačena. Zato se ni Radićeva fotografija ne može primiti ni upotrijebiti za bilo koju naučnu disciplinu. Radić je, ipak, ustanovio da se ruševine crkve sv. Petra nalaze pri južnom kraju Stonskog polja i da je crkva imala tri broda, od kojih je srednji bio u obliku polukruga. Širina sačuvanih zidova 47 do 65 cm. Po priloženom tlorisu u Radićevu radu se vidi da su zidovi crkve djelomično sačuvani. Iz njegova rada proizlazi da je crkva sv. Petra sazidana krajem XII ili početkom XIII vijeka.

Vrijedno je ovdje spomenuti i rad dr. Z. N. Bjelovučića koji se intenzivno bavio istraživanjima starina u Stonu i na poluostrvu Pelješcu. Prilikom pregleda terena on se zadržao i na natpisu na reljefu sv. Petra pokušavajući da ga pročita. Tada je spomenik fotografisao i fotografiju objavio u svom radu, ali ni ta se fotografija ne može upotrijebiti pri naučnom radu. Izvučena slova i ornament sa spomenika nisu u skladu s originalom. On je pokušao, bez obrazloženja, da da i vrijeme urezivanja natpisa stavljajući ga u period XII—XIV vijeka.³

Budući da nijedan stručnjak, koliko je nama poznato, nije ulazio u detaljnu analizu ovog natpisa, smatramo da je vrijeme da se i to uradi da bi se natpis mogao upotrebljavati u nauci. Zato ćemo pokušati da pročitamo natpis, analiziramo grafiju njegovih slova, odredimo stil ukrasa i vrijeme urezivanja natpisa.

Treba napomenuti da je natpis donedavno bio uzidan u trijem pred crkvom sv. Anuncijate blizu grada Stona gdje mu je prijetila opasnost od propadanja. Zbog toga je, prije nekoliko godina, spomenik izvađen iz trijema i smješten u Crkveni muzej u Stonu (Sl. 1).

Opis spomenika. Ploča je od dosta mekog kamena; duga je 66 cm, široka 49 cm a debela 6 cm. Promjer aureole sv. Petra je dug 38

¹ Vid Vuletić-Vukasović, *Viestnik hrv. ark. dr.* 1885 (VII), br. 3, 72—73; *Dubrovnik-Kalendar* 1898 (II), 169.

² Fr. Radić, *Starohrv. prosvjeta* 1898 (IV), br. 3, br. 4, 141—143.

³ Dr. Bjelovučić N. Z., *Povijest Poluostrva Rata (Pelješca)*, Split 1921, 54.

cm a širina kružnog prstena 9—10 cm. Reljef kružnog prstena i glave je dubok oko 3 cm, a ruku oko 5 cm. Razmak između lakata je 36 cm.

U svetiteljevoj aureoli je, suprotno starim pravilima, urezan niz gustih geometrijskih motiva u pleteru, od kojih su tri veća scolika sa po dvije spirale savinute unutra, bez zadebljanih okca na krajevima, smještene ispod scolika motiva. Ispod tih spirala s desne i s lijeve strane pokraj desnog i lijevog uha stilizovana je geometrijska figura sa dva drška u obliku uglova, a drška produžena prema gore povezana je arkadicom (rombom) smještenom u sredini scolikog motiva. U scolikom motivu nad svetiteljevom glavom nema motiva arkadice niti dva ugla nego samo jedan.

Čitav niz geometrijskih motiva je dosta duboko urezan, ali ne izlazi iz ravne površine kao i drugi motivi s ploha iz ranosrednjovjekovnog perioda. Bridovi prutića nisu potpuno oštri, nego se pomalo zaobljuju. Cjelokupna stilizacija motiva u aureoli čini jedan ornament. Ipak, aureola nije u proporciji s drugim dijelovima tijela. Motivi nisu uvijek ni jednaki ni simetrični. Njihova izrada je rustična, bez finesa.

Na svetiteljevoj glavi ispod aureole vidi se kapa bez izrade ukrasa, stilizovana u obliku kalote karkvu i danas susrećemo kod starijih žena u Hercegovini.

Klesar je jako naglasio brkove i bradu. Veličina ušiju i očiju nije proporcionalna.

Svetitelj je obučen u haljinu u dva dijela (lat. cappa); gornji dio haljine ide od trbuha do pod bradu, a odijeljen je pojasom od drugog dijela haljine. Gornji dio haljine se raskopčavao po sredini ovratnika bez velikih puceta. Rukavi gornje haljine su djelomično izrađeni na narukvicama.

Na prsima se vidi knjiga (evanđelje) položena na četiri prsta lijeve ruke, a poduprta palcem. Na koricama knjige su urezana tri krstića latinskog oblika, kakvi su upotrebljavani u Dalmaciji kroz čitav period ranog srednjeg vijeka. O lijevu ruku su obješena, po katoličkom običaju, dva ključa, znak vlasti sv. Petra: jedan, manji, s tri zupčanika, a drugi, veći, sa četiri.

Pokraj aureole s desne strane ispod dijela monograma urezan je latinski krst istog oblika kao što su oni na svetiteljevoj knjizi.

Svetitelj se naslonio na nisku stolicu čiji gornji kraj ima oblik savijenog smotka ukrašenog kolutovima. Da li taj smotak prikazuje naslonjač od drveta ili sukna, teško je reći. Čini se, prema kolutovima na smotku, da je naslonjač bio od drveta, odnosno, da je prikazana drvena stolica. Ako pogledamo u Miroslavljevo evanđelje, naći ćemo priličan broj svetačkih i drugih slika sa ukrasom stolica. Oblik njihovih stolica je vrlo sličan našoj stolici, te se i ta činjenica može uzeti kao jedan od dokaza da je i ova stolica na reljefu sv. Petra rađena u romanskom stilu, u XII vijeku.

Spomenuli smo da se u našem ornamentu na plohi aureole pojavljuju arkadice (rombovi) slične

Sl. 1 Kip sv. Petra iz Stona

onima sa ulomka iz Rogačića kod Sarajeva (XII v.) s tom razlikom što su naše pomalo izdužene, rustično stilizovane. Scoliki motivi spomenika slični su skoro istim motivima na ulomku iz sv. Stjepana u Dubrovniku (XII v.), stilizovani sa dva prutića kao znak prelaza k romanici. Analogiju ovog motiva imamo i na ulomku iz grada Mistre u Grčkoj za koji je Karaman utvrdio da je iste umjetnosti kao i jedan ulomak iz Arheološkog muzeja u Splitu (XII v.), bez obzira na minimalne stilske razlike.⁴

Spirale našeg spomenika nemaju zadebljanih okca na krajevima kao ni oni sa ulomka iz Rogačića.

Po stilizaciji motiva na spomeniku sv. Petra iz Stona izgleda da je ova umjetnost klesarenja slična srednjobizantskoj skulpturi kada je Bizantija vladala po drugi put u našim krajevima pod žezlom cara Emanuela (1168—1180. god.). Izrada lika sv. Petra je rustična i pripada romanskom stilu, odnosno, prvim počecima romanike u južnoj Dalmaciji u periodu XII vijeka. To će se moći

⁴ I. Čremošnik, GZM 1053, N. S. VIII, 308; Lj. Karaman, Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Zagreb 1930, Sl. 111 i Zbornik za umetnost zgodovine. N. V. Letnik V-VI, Ljubljana 1959, 181—183, Sl. 81, Sl. 82.

poblje potvrditi paleografskim, jezičnim i istorijskim momentima.

Čitanje natpisa. Na naš prijedlog, maketar Zavičajnog muzeja u Trebinju Stevan Kijac otputovao je u Ston da izradi negativ natpisa po originalu da bismo dobili dobar pozitiv. Po Kijčevu negativu odlio je natpis Ante Kučan tako da smo mogli ustanoviti pravilno slova i pojedine ukrase na spomeniku. Kad smo dobili odljevak našeg natpisa, ponovo smo ga kontrolisali i uporedili s originalom. Nakon tako izvršene revizije dobili smo slijedeći tekst: **СВУНИИ СКОРОНА ОБРАЗА СТОГО ПЕТРА БЖЕ ТИ ДАН ЗДРАВНЕ.**

Analiza grafije slova i sadržaja natpisa. Na cijelim monogramom (IC—XC) se ne vidi znak skraćanja svetačkih imena nego samo na njegovom desnom dijelu (XC).

Na odljevku i originalu se vidi prvo slovo C riječi **СВУНИИ** (u kružnom prstenu), ali drugo slovo **С** nije dobro vidljivo jer je kamen na tom mjestu malo oštećen, naročito na mjestu gdje je ležao trbuh slova **С**. Račva od slova **С** se vidi dosta dobro tako da ne smijemo sumnjati u postojanje slova **С**. Mi smo očekivali da je iza slova C urezan debeli ili tanki poluglas (**С**, **С**), ali na naše iznenađenje urezan je glas **С** tako da u tome vidimo prelaz poluglasa **С** ili **С** u **С** mjesto u pravilno **С**. Tu se vidi jasan uticaj narodnog govora kakav se opaža i u tekstu Kulinove povelje.

Slovo **С** je urezano u najstarijem obliku kao i na ploči Kulina bana i na spomeniku s natpisom župana Pribilše iz Polica kod Trebinja.⁵ Istina, sličan oblik toga slova se pojavljuje i u bosanskim poveljama XIV vijeka. Time se utvrđuje konzervativizam u pisanju pojedinih slova.

Slovo **Н** je urezano kao i na natpisu župana Grda iz Polica kod Trebinja, porijeklom iz II polovine XII vijeka. Kosi potez toga slova ne ide do krajeva vertikalnog poteza kao i na Blagajskom natpisu kod Mostara (iz 1194. godine).

Slovo **К** je slično grafiji istog slova na Grdovu natpisu i na potpisu velikog župana Nemanje u ugovoru s Dubovnikom od 1186. godine.

Pisar je u imenici **СКОРОНА** legirao slovo O i P kao što je to ponegdje činio pisar natpisa župana Grda.

Slovo O našeg natpisa nije uvijek okruglo nego ponekad uglato urezano u obliku romba s vodoravnom i zadebljanom crtom na krajevima.

Slovo **З** je urezano u starom obliku s pet poteza a slovo **Д** s trbuhom po sredini vertikalnog

poteza. Na isti način je slovo **Д** pisao i pisar Grdova natpisa.

Vertikalni krajnji potezi slova T ne idu do kraja srednjeg vertikalnog poteza nego se ono oblikuje na isti način kao i na svim natpisima Huma i Travunije, pa i Bosne, u XII vijeku.

Slovo **Ж** je oblikovano pomoću štapića koncentriranih u jednoj tački, različito od oblikovanja istog slova na Grdovu natpisu. Ono je potpuno slično slovu **Ж** na Blagajskoj ploči.

Potezi slova **Д** idu vertikalno preko vodoravne crte tako da vodoravna crta ne prelazi mimo vertikalne poteze kao i na natpisu župana Grda. To je varijanta pisanja slova **Д** u XII vijeku, različita od one na Kulinovoj i Blagajskoj ploči.

Od slova B su trbusi jednaki i sastaju se u sredini vertikalnog poteza. Njegovo oblikovanje odgovara istom slovu na Kulinovoj ploči i na Grdovu spomeniku.

Pisar je za skraćivanje sakralnih imena upotrijebio pravilno znak skraćivanja, i to u riječima: **СТОГО** i **БЖЕ**. On je nad riječi **ЗДРАВНЕ** stavio znak skraćivanja iako za to nije imao potrebe. To je on učinio da mu i u tome bude simetrija s pisanjem riječi u istom redu, na suprotnoj strani. U skraćivanju sakralnih imena pisar se držao najstarijih pravila o kraticama koja su vrijedila u vrijeme pisanja najstarijih slovenskih rukopisa.

Formulacija na kraju natpisa **БЖЕ ТИ ДАН ЗДРАВНЕ** je potpuno jednaka onoj na natpisu župana Grda, a slična krajnjem dijelu teksta na Kulinovoj ploči.

Iz date analize o grafiji slova natpisa možemo zaključiti da naš natpis nije stariji od druge polovine XII vijeka.

Jezične osobine natpisa. Oblik glagola **СВУНИИТИ** se pojavljuje i u Suprasalskom kodeksu iz 11. vijeka. Izrazom **СВУНИИ** klesar je želio naglasiti da je ploča samo izrađena, pripremljena za izradu lika sv. Petra i natpisa. Riječ **СКОРОНАТИ** došla je prvotno od latinskog glagola *coronare* (imenica *corona*) i odnosi se na izradu cjelokupnog lika (obraza) sv. Petra. Ovdje se ne radi o imenu majstora Skorona jer takvih imena nema u srednjem vijeku nego o kovaču (= skorona).

U našem slučaju imenica **ОБРАЗЪ** ne može se odnositi jedino na urezivanje natpisa. Izraz **СКОРОНА ОБРАЗЪ** mjesto **СКОРОНА ОБРАЗЪ** dokazuje da je natpis vrlo star i da ga je pisao majstor porijeklom iz primorskih krajeva bliže Dubrovniku gdje se upotrebljavala ćirilica uz latinski i talijanski jezik. Čini se da je majstor živio upravo u Stonu gdje su stanovali pretežno Sloveni.

⁵ Natpis župana Pribilše ma nadgrobnom spomeniku je bio donedavno u Policama kod Trebinja. Sada je u Zavičajnom muzeju u Trebinju. To je isto učinjeno i s Grdovim natpisom.

U Suprasalskom kodeksu i Ostromirovu evanđelju (XI v.) upotrebljavala se riječ **ОБРАЗА** mjesto mlađe **КНПЪ**.

Majstor je urezao izraz **СКОРОНА ОБРАЗА** po običaju južnog govora mjesto **СКОРОНА ОБРАЗА**.

Po pisanju glagolskog oblika **СЪУИНИ** i upotrebi stare imenice **ОБРАЗА** mjesto mlađeg oblika **КНПЪ** može se vrlo vjerovatno tvrditi da naš natpis nije mlađi od XII vijeka. Tada je narodni jezik (uticao u većoj mjeri na pisanje i izgovor pojedinih riječi kao što je to slučaj u Kulinovoj povelji i na Humačkoj ploči. Time ne mislimo reći da se taj uticaj nije osjećao i prije XII vijeka, ali za to nema dokaza na bosansko-humskim natpisima, osim, možda, na Humačkoj ploči.

Istorijski momenti. Da bismo i s istorijske strane osvijetlili vrijeme pisanja natpisa i zidanja crkve sv. Petra u Stonu, potrebno je izložiti nekoliko istorijskih podataka o Humu u periodu XII vijeka.

Poznato je da je u prvoj polovini XII vijeka Hum pripadao Dukljanskoj kraljevini i da su upravo u to doba borbe oko dukljanskog prijestolja bile česte i žestoke tako da se ne može govoriti o većoj kulturnoj djelatnosti. Nastupanjem na humsko prijestolje kneza Dese ekonomski razvoj i državna sigurnost pod žezlom cara Emanuela se povećala i građevinska djelatnost poprimila druge oblike. Tada se na Mljetu zidao samostan sv. Marije (1151. g.), razvijalo prijateljstvo s dubrovačkim knezom i katoličkom crkvom. Te prijateljske veze s Dubrovnikom i katoličkom crkvom održali su i Nemanjići izuzevši period 1180—1186. godine. Papa Klement III se obraćao Nemanji i njegovoj braći preporučujući dubrovačkog nadbiskupa Bernarda, 25. nov. 1189. godine. To prijateljstvo se još više pojačalo poslije ugovora kneza Miroslava i dubrovačkog kneza, 1190. godine.

U II polovini XII vijeka izgradili su Nemanjići mnogo crkava u Raškoj i Humu. U to vrijeme je apostol Petar bio mnogo poštovan od strane naših vladara i crkvenih dostojanstvenika jednog i drugog obreda. Zbog toga se može, pored ostalog, pretpostaviti da je tada sagrađena crkva sv. Petra u Stonu, spomenuta u XIII vijeku.

Upotreba ćirilskog pisma na natpisu s likom sv. Petra u Stonu ne može se bez poteškoća dovesti u vezu s pretpostavkom da su crkvu sv. Petra u Stonu sagradili pravoslavni stanovnici grada Stona i okolice 1219—1333. godine jer sv. Sava ni njegovi zahumski episkopi teško su mogli dozvoliti da se kip sv. Petra postavi u crkvu sv. Petra ukoliko bi ona bila pravoslavna. S druge strane, malo je vjerovatno da su pravoslavni zahumski episkopi iz Stona dozvolili građenje katoličke crkve sv. Petra o kojem šute domaći izvori XIII vijeka. Nadalje, crkva sv. Petra nije mogla biti sazidana ni u vrijeme dubrovačke vladavine

u Stonu (od 1333. god.) jer ni Dubrovčani nisu dozvoljavali na svom teritoriju upotrebu ćirilice u katoličkim crkvama nego jedino upotrebu latinskog jezika.

Iz date analize istorijskih događaja u Humu i Stonu može se dosta sigurno isključiti zidanje crkve sv. Petra i postavljanje njegova kipa u njoj u vrijeme postojanja pravoslavne episkopije u Stonu i u vrijeme dubrovačke vladavine u Stonu u XIV vijeku kada je uvođenje katoličke vjeroispovijesti u Stonu bilo intenzivno i uspješno. Zato se sa istorijskog stanovišta naš natpis i zidanje crkve sv. Petra mora staviti u vrijeme prije 1219 godine.

ZAKLJUČCI

1. Ornamentika rustične izrade na ploči s natpisom i likom sv. Petra iz Stona pripada najvjerovatnije uticaju srednjobizantske skulpture iz II polovine XII vijeka u vrijeme vladanja cara Emanuela u našim krajevima (1168—1180).

2. Grafija slova ovog natpisa i formulacija na kraju njegova teksta je skoro ista kao na natpisu trebinjskog župana Grda (iz II pol. XII v.), pa i na natpisima iz Huma i Bosne u II polovini XII vijeka.

3. Jezični izrazi **СЪУИНИТИ** i imenica **ОБРАЗА** vuku svoje porijeklo iz vremena pisanja starih slovenskih rukopisa, napr. Supralskog i Ostromirova, oba iz XI vijeka. Natpis je u svom tekstu doživio uticaj narodnog jezika, naročito u riječi **СЪУИНИ** koja dolazi mjesto starog oblika **СЪУИНИ**.

4. Po izrazu **СКОРОНА** može se dosta pouzdano tvrditi da je pisar našeg natpisa živio u Stonu ili u dubrovačkoj okolini gdje je latinski jezik bio u upotrebi u mnogim crkvama i kancelarijama u XII vijeku i talijanski u kancelarijama. Skorona je isto što i kovač iz ćirilskih natpisa.

5. Činjenica da je u crkvi sv. Petra u Stonu stajala ploča s likom sv. Petra i s ćirilskim natpisom dosta jasno govori da su pojedini svećenici u Stonu upotrebljavali u privatnom životu ćirilsko pismo a možda i slovenski jezik u liturgiji (misi).

6. Reljef sv. Petra s natpisom je mogao, iako ne isključivo, stajati skoro jedino u katoličkoj crkvi koja je poštivala svetačke kipove. Zato se može priličito sigurno zaključiti da su crkva i lik sv. Petra na ploči bili katoličkog porijekla.

7. Crkva i kip sv. Petra u Stonu su pripadali drugoj polovini XII vijeka, a najdalje, do kraja druge decenije XIII vijeka.

Napomena:

Talijanski glagol *scoronare* ima suprotno značenje nego mu je dao klesar našeg natpisa. Klesar je imenicom *skorona* naglasio da je oklesao i izradio lik sv. Petra. Tako se iz natpisa vidi uticaj talijanskog jezika i dalmatinsko porijeklo samog klesara — skorone.

DIE TAFEL MIT DER ZYRILLISCHEN INSCRIFT UND DEM BILDNIS DES HEILIGEN PETRUS AUS STON

Das Entziffern der Inschrift auf der Tafel mit dem Bildnis des Hl. Petrus aus Ston ist bis heute von der Wissenschaft noch nicht gelöst worden, was längst schon hätte geschehen sollen. Es besteht daher die Notwendigkeit zur Revision der Entzifferung dieser Inschrift da sie von grosser Wichtigkeit für die slawische Epigraphik sowie auch für andere wissenschaftliche Disziplinen ist.

Mit der Entzifferung kann eine sichere Stütze zur Feststellung des Alters anderer bekannter und unbekannter ältester Inschriften aus dem Gebiet der Humska Zemlja und Travunija erhalten werden.

Mit der Entzifferung der Inschrift auf der Tafel mit dem Bildnis des Hl. Petrus aus Ston befassten sich Vid Vuletic—Vukasovic, Fr. Radic und Z. Bjelovucic doch gelang es ihnen nicht eine richtige Transliteration und Transskription zu geben. Sie versuchten die Zeit, zu der das Einmeisseln dieser Inschrift erfolgte, zu bestimmen, doch liessen sie die Analyse der Ornamente, die sich auf dem Denkmal befinden, ausser Acht.

Die Tafel mit der Inschrift und dem Bildnis des Hl. Petrus befand sich in den Ruinen der Kirche des Hl. Petrus in Ston, und sie ist heute im Kirchenmuseum von Ston (Dalmatien) untergebracht.

Das Relief des Bildnisses des Hl. Petrus ist 3—5 cm tief. Die Ausarbeitung der Aureole um den Kopf des Heiligen ist roh, ohne Proportion und Symmetrie. Es hat den Anschein, dass das Denkmal ein einheimischer Meister aus Ston oder der Umgebung von

Dubrovnik gearbeitet hat. Der Stilisierung des Ornamentes und der Form des Motives entsprechend kann geschlossen werden, dass diese Skulptur im romanesken Stil gearbeitet ist nach Muster der mittelbyzantinischen Kunst die in Dubrovnik und Split im XII. Jahrhundert angetroffen wird. Die gesamte Ausarbeitung des Denkmals erinnert an die byzantinische Kunst der zweiten Hälfte des XII. Jahrhunderts, als auf unserem Gebiet der byzantinische Kaiser Emanuel herrschte.

Die Inschrift auf der Tafel lautet wie folgt: Sučini, skorona obraza (sve)togo Petra, B(o)že ti dai zravie!

Die Graphik der einzelnen Buchstaben ist beinahe identisch mit den Buchstaben der Inschriften aus der zweiten Hälfte des XII. Jahrhunderts, die auf den bosnisch-herzegowinischen Denkmälern angetroffen werden.

Das Denkmal befand sich in einer Kirche in der wahrscheinlich die slawische Sprache angewendet wurde. Der Charakter des Denkmals ist katholisch wie es auch die Kirche des Hl. Petrus von Ston war.

Die sprachliche Orthographie gehört der Zeit vor dem XIII. Jahrhundert an.

Auf Grund der angegebenen Analyse über die Palaographie, der Sprache und die Ornamente auf dem Denkmal kann unbedingt behauptet werden, dass die Inschrift in der zweiten Hälfte des XII. Jahrhunderts eingemeisselt wurde, auf alle Fälle aber vor dem Jahre 1219.

TABLET WITH INSCRIPTION IN THE CYRILLIC ALPHABET AND ST. PETER'S IMAGE FROM STON

An inscription which is written in the Cyrillic alphabet on a tablet with the image of St. Peter from Ston is very difficult to read; in fact to this day nobody succeeded to read it, although it should be done earlier. The inscription is of great value for the Slav epigraphy and for history as well; therefore demands for fundamental revision of this inscription are very acute.

The original of the tablet with the inscription of St. Peter is placed in the church museum at Ston; many years ago it was laid in Sv. Peter's church in the Ston Field.

St. Peter's image is made with no proportion and symmetry, quite rustically. Judging by ornamentation,

which is stylized, and forms of motives, it can be concluded that sculpture was made in the Romanic style; it looks like some monuments in Dubrovnik and Split from the XII century which were made in the Middle Byzantine style.

This is the inscription: Sučini, skorona (make) obraza (the image) svetoga Petra (of St. Peter). Bože ti dai zdravije (Oh, Lord, give, us health).

According to the paleographic and language analysis and ornamentation on the monument, it can be concluded that the Ston inscription was engraved in the second half of the XII or in the first two decades of the XIII century.